

- права і свободи людини і громадянина захищаються судом (ч. 1 ст. 55 Конституції України);
- кожній особі гарантується право на оскарження в суді рішень, діяльності чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ч. 2 ст. 55);
- кожен має право звертатися за захистом своїх прав до омбудсмена (Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини) (ч. 3 ст. 55);
- кожному гарантована можливість на звернення із конституційною скаргою до Конституційного Суду України (ч. 4 ст. 55);
- кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (ч. 6 ст. 55 Конституції України) [4].

Саме всі вищевказані приписи чи не найбільш красномовно свідчать на користь того, що послідовне втілення в життя принципу верховенства права можливе тільки за умов існування справедливої, незалежної та неупередженої судової влади (розділ VIII Конституції України).

1. Арістотель. Політика : пер. з давньогрек. Київ, 2003. С. 95.
2. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку : пер. з англ. Львів, 2006. С. 77.
3. Козюбра М. І. Права людини і верховенство права. *Право України*. 2010. № 2.
4. Конституція України : Основний закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL : <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-vr>.
5. Погребняк С. Додержання принципу пропорційності як умова правомірності нормативно-правових актів. *Вісник Академії правових наук України*. 2005. № 4(43). С. 33-43.
6. Себайн Дж. Г., Торсон Т. Л. Історія політичної думки : пер. з англ. Київ, 1997. С. 447.
7. Шевчук С. Формальна та органічна характеристика принципу верховенства права: до нових методів тлумачення Конституції. *Українське право*. 1998. № 2. С. 57.

МАРЧЕНКО Олена Вікторівна,
професор кафедри теорії та історії
держави та права, конституційного
права та прав людини
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук, професор

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗУМІННЯ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ ТА ДЕМОКРАТІЇ

Феномен конституціоналізму у різні історичні епохи зазнавав змін і постійно трансформувався. Його загальна динаміка на європейському континенті полягала в поступовому переході від ліберального конституціоналізму до демократичного, що опосередковує діяльність держави із соціально

орієнтованою ринковою економікою. І напевно чи можна не погодитися з тим, що у другій половині ХХ століття відбувалася трансформація ліберальної конституційної держави в соціальну правову державу. Проте вважаємо, це не дає підстав робити висновок щодо наявності у тій чи іншій державі конституціоналізму або щодо його відсутності, щодо застосовності самого терміна чи його неприйнятності.

Зокрема, у політичній філософії конституціоналізм вивчають як сукупність базових для держави і суспільства політичних і правових ідей та принципів Нового часу, насамперед осмислюють взаємозв'язок конституціоналізму із сучасним розумінням демократії. У статті «Конституціоналізм і демократія» американський професор Рональд Дворкін обговорює зв'язки між законом і юриспруденцією, з одного боку, та моральною і політичною теорією – з іншого. Ним піднімається проблема сучасного розуміння конституціоналізму і демократії, їх співвідношення в правових системах демократичних держав [1, с. 2].

Щодо змістового наповнення конституціоналізм є набором ідей, ідеалів, цінностей, яким має відповідати організація публічної влади в країні і які визначають конституційний режим функціонування держави. Отже, конституціоналізм починається не з акту ухвалення конституції, а з моменту облаштування влади в державі та налагодження взаємодії її із суспільством. У зв'язку з цим конституціоналізм можна розглядати як певний конституційний погляд на справедливую модель суспільства, на взаємодію влади і суспільства в конкретній державі на конкретному історичному етапі її розвитку. У цьому вбачається суть, основа і зміст конституціоналізму. Усе інше – лише міркування про те, який вигляд це повинно мати, які ідеї та принципи мають визначати режим функціонування держави, які цінності лежать в основі взаємодії суспільства і державних інститутів тощо.

Сучасний конституціоналізм включає в себе цілий набір ідей, цінностей, принципів та ідеалів. Це вільне суспільство і вільна особистість, що володіє широким набором прав і свобод, де пріоритетом є права людини, верховенство права, суверенітет народу, розподіл влад, народовладдя, плюралізм соціально-політичного життя, економічна багатоманітність і деякі інші. Наприклад, американський професор М. Розенфельд вважає, що є лише три суттєві характеристики сучасного конституційного законодавства: обмежені повноваження державної влади, прихильність до верховенства права та захист фундаментальних прав, причому найважливішою він вважає верховенство права. За відсутності цього принципу сучасна конституційна демократія була б неможлива [2, с. 1307].

Отже, конституціоналізм являє собою складну суспільно-політичну модель функціонування держави. За своїм походженням конституціоналізм є феноменом правової культури і його еволюція нерозривно пов'язана з пошуком, трансформацією і перманентним втіленням справедливої демократичної моделі суспільства.

Сучасний конституціоналізм немислимий без обмеження публічної

влади правом, наявності обов'язків публічної влади по відношенню до індивіда як носія суб'єктивних прав. Найважливішою метою конституційного розвитку є рух до соціальної держави, соціального добробуту і стабільності суспільства, що виявляється в конституційному закріпленні цілої низки соціальних прав. Це право на відпочинок, освіту, на медичне забезпечення, на соціальну підтримку у зв'язку з віком, хворобою, втратою годувальника тощо, які є необхідними для досягнення гідного життєвого рівня, для підтримки здоров'я і добробуту людини та її сім'ї.

1. Dworkin, R. (1995). Constitutionalism and Democracy. *European Journal of Philosophy*, 3(1).

2. Rosenfeld, M. (2001). The Rule of Law and the Legitimacy of Constitutional Democracy. *Southern California Law Review*, 74(5).

МИРОНЮК Роман Вікторович,
професор кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичного наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

З моменту початку 24 лютого 2022 року повномасштабного військового вторгнення росії на територію України і до сьогодні однією із загроз для України є загроза пошкодження, знищення критичної інфраструктури, без діяльності якої важко буде забезпечувати повноцінне функціонування держави в цілому, і саме на це, на жаль, спрямовані значні зусилля ворога. Крім ЗСУ, значні обов'язки по захисту критичної інфраструктури покладаються на центральні та місцеві органи виконавчої влади, а більше на органи місцевого самоврядування (далі – ОМС), які ключовим суб'єктом управління (адміністрування) у сфері належного функціонування та захисту об'єктів в першу чергу комунальної інфраструктури, об'єктів тепло-, водопостачання, комунального транспорту, утилізації відходів, утримання тимчасових укриттів та ін. У зв'язку з цим питання ефективної реалізації органами місцевого самоврядування державної політики у сфері належного функціонування критичної інфраструктури мають ключове значення в умовах воєнного стану.

Органи місцевого самоврядування є одними з основних суб'єктів державно-приватної взаємодії в сфері захисту об'єктів критичної